

Doliny rzeczne w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Wiesława Strabel

River Valleys in
Spatial Planning
and Creation
of Land-use

Wprowadzenie

Introduction

W wyniku zabudowy tych terenów, zmiany ukształtowania, następuje widoczny w dokumentach planistycznych, a w konsekwencji w krajobrazie, proces zacierania się granic dolin rzecznych, czytelnych dawniej w przestrzeni i widocznych jeszcze na mapach form geomorfologicznych¹.

Postawiono tezę, że wprowadzenie obowiązku wyznaczania w dokumentach planistycznych w skali gminy (w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego) granic dolin rzecznych jest warunkiem kontynuacji bądź przywrócenia ciągłości przyrodniczych powiązań w gminie. Jedynie bowiem fizyczne, czytelne wyodrębnienie w dokumentach planistycznych terenów dolin rzecznych, które nastąpi w formie prawnie obowiązujących ustaleń planów miejscowych, jest gwarancją ochrony tych terenów przed zabudową i szansą na zachowanie ich wartości przyrodniczych, środowiskowo-zdrowotnych i krajobrazowych dla następnych pokoleń.

Przykład 1

Wyznaczenie na rysunkach planów granic dolin rzecznych, zgodnie z granicami określonymi na mapie geomorfologicznej

Example 1

Assigning on the drawings of plans the borders of river valleys, according to the borders presented on the geomorphological map

W niniejszym przykładzie przedstawione zostały plany miejscowe [Strabel 2005], które obejmowały swoimi granicami obszary terenów zainwestowanych w sołectwach gminy Sońnicowice². Układ przestrzenny i obsługa komunikacyjna terenów objętych sporządzanymi planami bardzo silnie podporządkowane są istniejącej sieci hydrotechnicznej. W gminie tej układ sieci komunikacyjnej „od zawsze” towarzyszył układowi sieci rzecznej (istniejącym ciekom wodnym). Dlatego też dominująca jest tu zabudowa typu ulicowego, w formie obustronnie wzdłuż dróg publicznych usytuowanej zabudowy. Dawniej zabudowa miała charakter zagrodowej, droga była wiejska, towarzyszyła dolinie rzecznej. Obecnie przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, a klasy dróg, pomimo funkcjonalności jak dawniej lokalnej, w większości sołectw są coraz wyższe (dominują drogi publiczne klasy głównej).

Ponieważ, wraz z planami miejscowymi opracowywana była zmiana studium uwarunkowań i kierunków

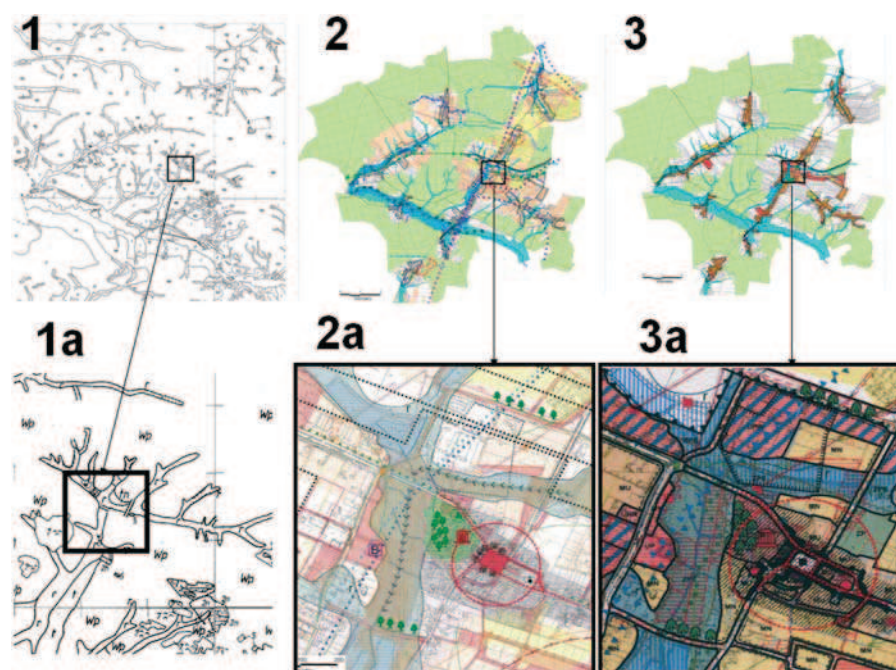
zagospodarowania przestrzennego gminy, to, korzystając z map topograficznych dla studium (także z map tematycznych, takich jak hydrograficzne³), w opracowaniu ekofizjograficznym w skali gminy analizie poddano również zmiany ukształtowania określone na mapach geomorfologicznych powiększonych do skali 1: 10 000. Potem, już dla potrzeb planów miejscowych, wykonane zostały uszczegółowione opracowania ekofizjograficzne (w skali planów tj. 1:2000) a granice dolin rzecznych z mapy topograficznej zostały zaktualizowane na mapach zasadniczych⁴. Efekt tych działań ilustrują poniższe rysunki (por.: ryc. 1. Przykład 1).

Aktualizacja, zgodnie z uzupełniającą inwentaryzacją urbanistyczną, fotodokumentacją i materiałem dokumentacyjnym (o zasięgu granic powodzi z 1997 roku⁵) oznaczała indywidualne dostosowywanie i konkretyzowanie granic wyznaczonych terenów dolin rzecznych⁶. Do projektów planów (na rysunki planów) „przeniesiono” linie rozgraniczające tereny dolin rzecznych (i tereny o innym przeznaczeniu lub o innych zasadach zagospodarowania). Wyznaczały one granice terenów oznaczonych symbolem ZPE – o przeznaczeniu podstawowym: tereny zieleni w strefach naturalnych ciągów ekologicznych. Jako zasadę przyjęto, że granicami dolin rzecznych i ustaleniami ZPE obejmować należy wszystkie tereny dolin, także te, na których wybudowane już zostały budynki mieszkalne (zamiast praktykowanego

dotąd obejmowania ich ustaleniami o przeznaczeniu podstawowym: tereny zabudowy mieszkaniowej np. MN, w ustaleniach planu adaptowano istniejącą zabudowę w obrębie przeznaczenia podstawowego: tereny zieleni w strefach naturalnych ciągów ekologicznych). Jest to ważny dla dalszego funkcjonowania dolin rzecznych jako korytarzy ekologicznych argument planistyczny: raz wyłączonym z wyznaczonego zasięgu dolin rzecznych terenów już się nie przywróci ich naturalnych więzi. Otrzymają inne przeznaczenia, ustalone zostaną inne zasady zagospodarowania. Ustalenia te należały do podstawowych, gwarantujących zachowanie rozeznaczonych wartości przyrodniczych, a także zapewniających ochronę przeciwpowodziową

i przeciwerozyjną. Najpoważniejszy jest tu argument prawnej gwarancji tej ochrony, ponieważ wprowadzony jest ustaleniami planu stanowiącego akt prawa miejscowego jako konstytucyjne źródło tego prawa⁷.

To właśnie brak w dotychczasowych planach wyznaczonych granic dolin rzecznych doprowadził do częściowej już zabudowy tych terenów silnie zagrażając ich ciągłości ekologicznej oraz zdrowiu i mieniu mieszkańców (na terenach zagrożonych zalaniem). Zwrócić należy także uwagę na fakt, że zapisane w planach wymagania nakazujące ochronę tych terenów oraz kierunek ich przemian, w przyszłości wpłyną także na podniesienie wartości gruntów w otoczeniu tak atrakcyjnych przyrodniczo terenów.

Ryc. 1. Przykład 1. Doliny rzeczne w planach miejscowych

- 1) Formy geomorfologiczne w obszarze gminy – (1a) fragment: doliny rzeczne
- 2) Rysunek ekofizjografii – (2a) fragment
- 3) Rysunek planów miejscowych na tle gminy – (3a) fragment rysunku planu

Fig. 1. Example 1. River valleys in master plans

- 1) Geological formations in area of town – (1a) Part of geological formations maps
- 2) Ecophysiology – (2a) Part of ecophysiology
- 3) Drawing of master plans on the background of the town – (3a) Part of master plan illustration (with regard to river valley)

Ryc. 2. Przykład 2. Gdy nie ma planów miejscowych

- 1) 1996 r.: w kolorze zielonym widoczny teren doliny
- 2) 1998 r.: tereny w otoczeniu cieką wodnego i jego doliny – jeszcze nie zabudowane
- 3) 2004 r.: fragment rysunku planu miejscowego dla południowych dzielnic Katowic – biały kolor oznacza tereny wyłączone z opracowanego planu miejscowego
- 4) 2009–2011 r.: zrealizowana zabudowa „na cieką”

Fig. 2. Example 2. If there is no master plan

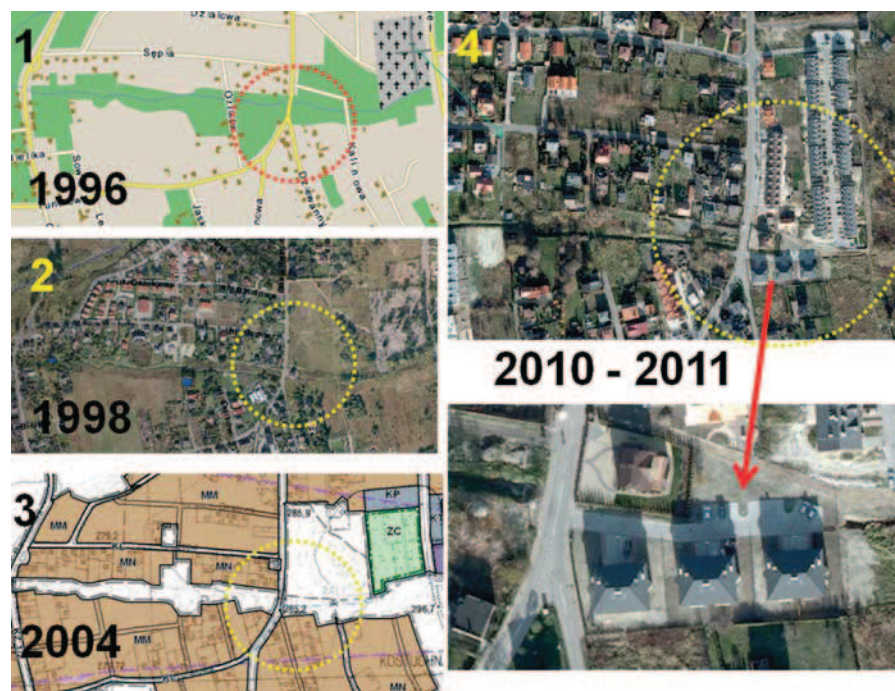
- 1) 1996: As green marked is the area of the river valley
- 2) 1998: The areas surrounding the river and its valley – still unbuilt
- 3) 2004: A part of drawing of the master plan for the south districts of Katowice – the white colour assigns the areas excluded from the analysis of the master plan
- 4) 2009–2011: The realised buildings over the river

Uchwalone plany miejscowe (jak wyżej) potwierdzają, że objęcie w projektach planów miejscowych terenów dolin rzecznych ustaleniami wskazującymi jednoznacznie przyrodnicze funkcje terenów wraz z ograniczeniami w zasadach zagospodarowania, nie jest przedmiotem braku zrozumienia i powodem konfliktów. Wręcz przeciwnie, zaważamy, że takie rozwiązania są aprobowane przez mieszkańców i właścicieli tych nieruchomości: podczas wyłożenia projektów planów miejscowych ograniczających warunki zagospodarowania terenów dolin rzecznych, z zakazem zabudowy włącznie⁸ – te rozwiązania planów były społecznie aprobowane. Ważniejsze wydaje się jest tutaj edukowanie przedstawicieli samorządów terytorialnych dla uzyskania akceptacji i zrozumienia dla projektowanych w planach miejscowych ustaleń gwarantujących w planach prawną ochronę terenów dolin rzecznych. Szczególnie wtedy, gdy bardziej zależy im na intensyfikowaniu inwestowania niż na równoważeniu rozwoju gminy.

Przykład 2 Gdy nie ma planów

Example 2 If there is no plan

Odmierna sytuacja jest wtedy, gdy gminy nie tylko nie zamierzają efektywnie przeciwdziałać zamiarom inwestorów niezgodnym z celami

uchwalonej przez siebie polityki przestrzennej⁹, ale właśnie z powodu inwestorów, żeby plany nie ograniczały ich „wolności gospodarczej”, nie sporządzają opracowań planistycznych, bądź od nich odstępują.

W praktyce napotykamy na przykłady działania gmin, które wskazują, jak nazywa się to w oficjalnych dokumentach [Śleszyński, Komornicki 2008] „słabość administracji”, groźną dla jakości przestrzeni w gminie i w konsekwencji w skali kraju. Jako przedstawiające „efekt istniejących patologii” określane są tutaj sytuacje wzrastającej liczby decyzji o ustaleniu warunków zabudo-

wy zamiast pozwoleń wydawanych na podstawie planu miejscowego.

Przekładają się one wprost na efekty zagospodarowania: w decyzjach administracyjnych nie uwzględnia się analiz wykonywanych dla określenia uwarunkowań i występujących powiązań z otoczeniem. Bywa, że nie uwzględnia się również zakazu wkraczania z zabudową na te tereny, określone w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W przedstawianym tu przypadku (por.: ryc. 2. Przykład 2) wskazano sytuację, którą wprost potwierdza oficjalny dokument gminy¹⁰. Przy-

Ryc. 3. Przykład 3.

- 1) Koncepcja zagospodarowania
- 2) Realizacja: Park w dolinie Ślepiotki (a, b, c)

Fig. 3. Example 3.

- 1) The concept of the land-use
- 2) Realisation: The park in the Ślepiotka River Valley (a, b, c)

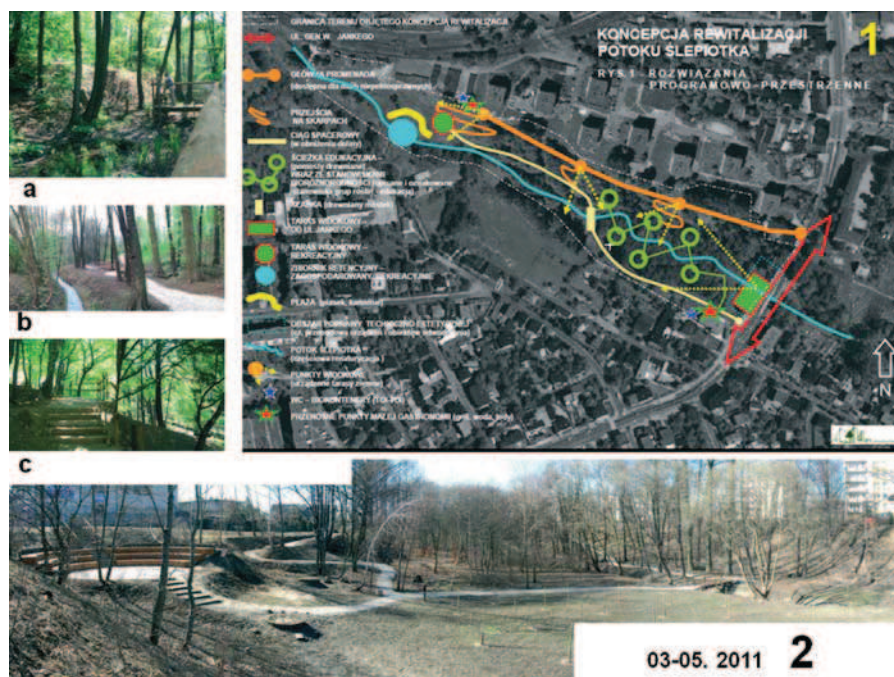
kładem będzie tutaj fragment miasta, w swojej części dotyczącej dzielnic południowych¹¹.

Brak planów miejscowych oznacza przede wszystkim, że zasoby przyrodnicze: tereny otwarte, tereny zieleni, korytarze ekologiczne, które należą do najsłabszych, najbardziej wrażliwych elementów zagospodarowania są najbardziej zagrożone. Bez planów nie mogą być objęte żadnym skutecznym narzędziem ochrony. To także zagrożenie społeczne, gdyż warunki zabudowy ustalane są nie w trybie demokratycznych procedur planistycznych, gwarantujących udział wszystkim zainteresowanym osobom oraz instytucjom. Nie może być chronione dobro publiczne, interes wspólny wszystkich mieszkańców.

To prawda, że problematyka planistyczna nie należy do dziedzin bezkonfliktowych. Że trudność zawiera się także w koniecznej znajomości przepisów prawa zawartych w kilkudziesięciu ustawach i rozporządzeniach wykonawczych a interpretacje prawne dostarczają wielu wątpliwości, co do właściwości rozstrzygnięć w przestrzeni.

Jednak obserwowana niechęć administracji do prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej wskazuje na stan zagrożenia patologiami procesu planowania miejscowego.

Na tle tego planistycznego obrazu zaniechań gminy przedstawione poniżej rysunki (por.: ryc. 2. Przykład 2) dokumentują historię obserwowanego przez Autorkę przypadku

terenu doliny rzecznej w Katowicach i efektu jej zabudowywania w drodze decyzji podejmowanych w trybie postępowania administracyjnego – z powodu braku planu miejscowego. Obrazuje to niekontrolowany w ogóle, z pominięciem demokratycznych procedur planistycznych proces pozbawiania mieszkańców – ich terenów otwartych, rzek – ich dolin, a przestrzeni miasta – najważniejszego elementu struktury przyrodniczej, jakim są korytarze ekologiczne.

Ryc. 2, rys. 1 i 2 pokazuje, że przed uchwaleniem planu (do 1998 roku) tereny doliny były wyraźnie terenami otwartymi, wolnymi od zabudowy. Na ryc. 2, rys. 3 (z datą 2004) zwraca uwagę „biały” kolor terenu (z granicami planu) oznaczający „wycięte” z terenu opracowania miejscowego planu dla dzielnic południowych Katowic tereny dolin. W tej sytuacji, wobec braku planu, zabudowa na wskazanym na rysunku

terenie doliny następować musiała (i następowała) na podstawie decyzji administracyjnych (decyzje wzięt). Zdjęcie lotnicze (ryc. 2, rys. 4) przedstawia zrealizowaną „na cieku” 6 lat później zabudowę mieszkaniową. Ciek został przekryty, orurowany i zabetonowany.

Takich miejsc jest zbyt wiele, żeby nie uznać, że przedstawiają efekt polityki gminy, a nie studium pojedynczego przypadku.

Przykład 3

Park w dolinie Ślepiotki – realizacja

Example 3

The park in the Ślepiotka River Valley – realisation

Dlatego z całą mocą trzeba podkreślić, że dla przestrzeni polskich miast zabójcze jest wybieranie przez gminy rozwiązań przestrzennych przy pomocy decyzji

administracyjnych zamiast planów miejscowych jako narzędzi „aktów prawa miejscowego”. Zasobów przyrodniczych nie można wtedy chronić, chyba, że znajdą się odrębne fundusze pomocowe. Taki przypadek zdarzył się w 2009 roku w Katowicach: dolina Ślepiotki, a przynajmniej jej kilku hektarowa część, miała szansę na realizację [Włodarczyk, Strabel, Szendera 2009] w formie akcji pilotażowej do projektu REURIS (rewitalizacja miejskich przestrzeni nadrzecznych) w ramach programu dla Europy Środkowej¹². Fragment doliny Ślepiotki objęty zrealizowaną w grudniu 2010 roku koncepcją i projektem budowlanym, zlokalizowany jest w południowej dzielnicy Katowic – w Ochojcu, pomiędzy ulicami Gen. Jankego i Kościuszki. Łączna powierzchnia terenu opracowania: 4,13 ha. Pomimo bezpośredniego sąsiedztwa miejskiej zabudowy teren ten zachował wiele cech naturalnych korytarza ekologicznego, przede wszystkim z powodu rzeźby doliny: dość strome brzegi uchroniły dolinę przed zabudową.

Podstawowym założeniem programu rewitalizacji tego terenu było, żeby w sensie społecznym, przestrzennym i przyrodniczym teren ten stał się miejscem wartościowym i ważnym dla mieszkańców Katowic, jako zapoczątkowana pilotażowym projektem propozycja udostępnienia korytarza zieleni dla wypoczynku w naturalnym sąsiedztwie cieków wodnych (por.: ryc. 3. Przykład 3).

Nie mniej od walorów przyrodniczo-parkowych tego zamierzenia ważne były przewidywane efekty renaturyzacyjne¹³ w znaczeniu przyrodniczym i krajobrazowym. Ich znaczenie polegało nie tylko na ochronie kluczowych elementów ekosystemu w tzw. strefie wewnętrznej¹⁴, ale przede wszystkim na wydobyciu waloru edukacyjnego zachowanej bioróżnorodności – stąd propozycja udostępnienia części środkowej doliny poprzez ścieżkę edukacyjną w formie drewnianych pomostów, przy których znajdują się stanowiska bioróżnorodności wraz z tablicami informacyjnymi i in. elementami edukacyjnymi. Poza tym naturalnym charakterem roślinności w strefie tej zlokalizowano także urządzenia rekreacyjne: miejsca do odpoczynku, siedziska, drewniany amfiteatr, altanę, plac gier i zabaw, polanę biwakową.

Główne części programu stanowią:

- ŚCIEŻKA EDUKACYJNA (pomosty drewniane) wraz ze stanowiskami bioróżnorodności (opisane i oznakowane stanowiska grup roślin) – jako podstawowy m.in. dla uczniów okolicznych szkół, teren praktycznych doświadczeń przyrodniczych i biologicznych.
- CZĘŚCIOWA RENATURYZACJA POTOKU ŚLEPIOTKI – przykładowe rozwiązania o charakterze inicjatyw proekologicznych.
- POPRAWA TECHNICZNO – ESTETYCZNA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ towarzyszącej

ciekiem polegająca na estetyzacji urządzeń i obiektów odwodnienia, sieci i urządzeń kanalizacji sanitarnej – kreacja, kojarzenie efektów techniki, technologii z ładem przestrzennym, estetyką.

Uzyskanym efektem podniesienia atrakcyjności opracowanego fragmentu terenu doliny Ślepiotki w obszarze zabudowy mieszkaniowej jest ogólnodostępny „miejski charakter parku”, spełniający podstawowe zadania terenów otwartych w mieście. Udostępniona mieszkańcom południowych dzielnic Katowic przestrzeń „Parku w Dolinie Rzeki Ślepiotki w Katowicach” jest także takim przykładem realizacji przestrzeni publicznych w formie aktywnych biologicznie terenów nadrzecznych, zrealizowanym przy bardzo prostych środkach. Do tych podstawowych zaliczyć należy: ścieżki o przepuszczalnej strukturze, naturalny materiał drewnianych pomostów, siedzisk, „żywą altanę” z wierzby. Najważniejszy jest tutaj naturalny charakter roślinności, zachowanie bioróżnorodności – stanowiąc przykład korytarza ekologicznego w mieście o nieznacznie przekształconych siedliskach.

Wnioski

Conclusions

Doliny rzeczne stanowią w przestrzeni miast szczególny rodzaj terenów otwartych. Zrewitalizowane, przejąć mogą rolę niezwykle

atrakcyjnych miejskich przestrzeni publicznych: ważnych dla wizerunku miasta i spełniających potrzeby jego mieszkańców.

Samo wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów o różnym stopniu zagrożeń powodziowych i objęcie ich dostosowanymi do stopnia tych zagrożeń zasadami zagospodarowania, nie gwarantuje jeszcze bezpieczeństwa publicznego (ochrona ludzi i mienia). Ale jeśli na rysunkach planów miejscowych nie zostaną wskazane tereny obniżenia dolin rzecznych, jeśli nie zostaną wyodrębnione liniami rozgraniczającymi tereny dolin rzecznych od terenów o innym przeznaczeniu lub innych zasadach zagospodarowania, to już nie będzie żadnego narzędzia, które skutecznie zatrzymałoby proces degradacji dolin rzecznych jako ważnych dla zdrowia mieszkańców korytarzy ekologicznych.

Wiesława Strabel

Institut Architektury
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie
Institute of Architecture
University of Applied Sciences in Nysa

Przypisy

¹ Mapa form geomorfologicznych ze szczególnym uwzględnieniem form antropogenicznych informuje o głównych rysach rzeźby terenu i jej związku z budową podłoża, daje dokładny i wymierny obraz rzeźby terenu. Spełnia wymagania stawiane przez różną dziedzinę gospodarki, zmierzające do bardziej racjonalnego wykorzystania form powierzchni ziemi [Powszechna encyklopedia PWN, 2006]. Mapa geomorfologiczna, z której korzystano

w trakcie sporządzania opracowań planistycznych z obszaru woj. śląskiego stanowiła nakładkę tematyczną na mapę topograficzną w skali 1:25000 w układzie „1965” (opracowana została w roku 1989 na podstawie czarno-białych zdjęć lotniczych w skali około 1:10 000 wykonanych w latach 1986–1987 dla całego byłego woj. katowickiego, zleconą przez Wydział Geodezji Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach)

² Miejscowe plan zagospodarowania przestrzennego gminy Sośnicowice dla terenów zurbanizowanych – sporządzone w 2004-tym roku, opublikowane w Dz.U. Województwa Śląskiego w 2005 r. oraz Studium uikzp gminy Sośnicowice uchwalone w 2004-tym roku. Autorka artykułu była generalnym projektantem tych opracowań.

³ Mapy hydrograficzne: poziom szczegółowości treści tej mapy odpowiada skali 1:50 000, co pozwala na dość ogólne ujęcie problematyki „wodnej”, w tym: topograficzne działy wodne, wody powierzchniowe i podziemne, przepuszczalność gruntów, zjawiska i obiekty gospodarki wodnej, punkty hydrometryczne pomiarów stacjonarnych. Baza danych hydrograficznych przedstawiona jest na podkładzie sytuacyjnym stanowiącym raster mapy topograficznej.

⁴ W ramach zajęć z „projektowania urbanistycznego” w Instytucie Architektury i Urbanistyki PWSZ w Nysie, podczas wykonywania projektów planów miejscowych, przyjmujemy za zasadę, że nasi studenci na mapach topograficznych opracowują „analizę istniejącego użytkowania terenów”, a na mapach zasadniczych wykonują „rysunek planu miejscowego”. To ważny efekt poznawczy pracy na różnych mapach, z wykorzystaniem ich specyficznych danych.

⁵ W trakcie sporządzania studium i planów gmina nie dysponowała żadną ekspertyzą hydrotechniczną, ale udało się uzyskać od sołtysów sołectw dość szczegółowe informacje o zasięgach powodzi z 1997 roku i za aprobatą organów i instytucji opiniujących projekty planów miejscowych przyjęto, że zasięg powodzi wyznaczał stan odpowiadający opisom

powodzi historycznych (wg przepisów Ustawy Prawo wodne, Art. 88a-m) i wodom 100-letnim – Q 1% oraz, że zasięgi te wyznaczać powinny tereny o zakazie zabudowy i o ograniczeniach w zagospodarowaniu.

⁶ W ten sposób uzupełniono mapę opracowania ekofizjograficznego o treść „mapy zagrożeń powodziowych”

⁷ KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Rozdział III ŹRÓDŁA PRAWA Art. 87. ust. 2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.

⁸ Podczas wyłożenia łącznie 18 projektów planów, które wprowadzały swoimi ustaleniami zakazy i ograniczenia w granicach dolin rzecznych wyznaczonych liniami rozgraniczającymi terenów ZPE – wśród złożonych uwag do planów, mniej niż 5 procent stanowiły protesty właścicieli gruntów objętych tymi ustaleniami, nie osiągnęły więc poziomu, świadczącego o istotności problemu w badaniach statystycznych.

⁹ Nie często zdarza się, że gminy przystępują do sporządzania planów miejscowych dla terenów dolin rzecznych. Niewiele gmin może też poszczycić się podjęciem uchwały dotyczącej „Programu ochrony dolin rzecznych”, tak jak w 1999 roku podjęta została uchwała Rady Miejskiej Katowic o ochronie dolin rzecznych. Na podstawie takiej uchwały, w 2003 roku gmina przystąpiła do sporządzenia planów miejscowych dla terenów dolin rzecznych Ślepiotki i Kłodnicy, które miały być przedmiotem ochrony. Obydwa plany zostały przygotowane w formie projektów planów „do uchwalenia” (po wyłożeniu, po dyskusji publicznej i rozstrzygnięciu zarzutów i protestów) [Strabel 2004]. Autorka artykułu była gen. Projektantem tych planów i wraz z zespołem Architektoniczno-Urbanistycznego Biura Projektowo-Badawczego w Katowicach, w ramach którego plany były opracowane, z ogłoszeń prasowych dowiedziała się, że władze miasta uchylili swoją uchwałę „O ochronie dolin rzecznych w Katowicach”, która stanowiła podstawę sporządzania tych planów.

¹⁰ Z opracowanej w Urzędzie Miasta Katowice „Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym...” z października 2010 r. wynika, że zamiast opracowywać plany miejscowe zagospodarowuje się miasto przy pomocy decyzji administracyjnych: suma terenów miasta objętych decyzjami administracyjnymi wydanymi przez UM Katowice w latach 2005–2008 stanowi łącznie powierzchnię 2172 ha, to jest więcej niż suma powierzchni obowiązujących i uchwalonych w dłuższym czasie planów miejscowych (w latach 2005–2010), która wynosi 1322,4 ha. To oznacza, że prawie dwukrotnie większy obszar miasta zabudowywany jest przy pomocy decyzji administracyjnych niż przy pomocy rozwiązań przestrzennych i ustaleń planów miejscowych. Ta dysproporcja wynika z nieprawidłowej, szkodliwej dla ładu przestrzennego i dla rozwoju naszego miasta praktyki administracji Urzędu Miejskiego a dokładnie Wydziału Planowania Przestrzennego.

¹¹ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic miasta Katowice, kilkakrotnie zmieniany był Uchwałami Rady Miejskiej Katowic: Nr LIII/599/98 z dnia 19 czerwca 1998 r., nr XLI/551/01 z dnia 26 listopada 2001 r., Nr XXVI/451/04 Rady Miasta Katowice z dnia 28 czerwca 2004 r., Nr XXIX/591/04 z dnia 30 sierpnia 2004 r. Granice terenu objętego planem wyznaczyły ostatecznie załączniki graficzne do Uchwały Nr XXIX/591/04 Rady Miasta Katowice z dnia 30 sierpnia 2004 r. Rysunek Planu Nr 1 wykonany został na mapie sytuacyjno-wysokościowej w skali 1:5000, którą stanowiła mapa topograficzna. Miejscowy plan dla południowych dzielnic miasta Katowice (uchwalony w 2004 roku, sporządzany był w sumie przez 7 lat od zawiadomienia o przystąpieniu do uchwalenia). Plan miejscowy, który doprowadzono do funkcji „planu dla deweloperów”. Powycinany, pookrawany tak przez te lata pracy nad nim, że wyznacza jedynie tereny pod zabudowę. Tereny dolin rzecznych zostały wyłączone z obszaru opracowania planu.

¹² Inwestycja zrealizowana została w ramach międzynarodowego projektu REURIS (Revita-

lisation of Urban River Spaces, *Rewitalizacja Miejskich Przestrzeni Nadrzecznych*) programu Central Europe i dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), a autorka artykułu miała okazję raz jeszcze, po nie uchwalonym przez gminę planie miejscowym dla obszaru doliny rzecznej Ślepiotki [Strabel 2004], zrealizować rozwiązania koncepcji rewitalizacji doliny Ślepiotki – fragmentu korytarza ekologicznego.

¹³ Nie udało się przeprowadzić pełnego procesu renaturyzacji i odtworzenia dawnego koryta. Zastosowano jednak – dla efektu edukacyjnego i informacji – rozwiązania takie jak: wskazanie „suchego koryta” (dawny ślad koryta rzeki), pomosty drewniane – dla obserwacji „mokradeł”, stanowiska np. skrzypu olbrzymiego i in.

¹⁴ W projekcie „Zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice dla obszaru doliny potoku Ślepiotka” z 2004 roku dokonano podziału funkcjonalno-przestrzennego terenów objętych planem wg kryterium ich przyrodniczych wymagań. Ochroną objęto przede wszystkim tereny wewnętrznej strefy (przybrzeżnej), natomiast strefa pośrednia i zewnętrzna stanowiła obszar objęty ograniczeniami i dopuszczeniami w zagospodarowaniu terenów.

Literatura

1. Powszechna encyklopedia PWN, 2006, *Ency2005 Application WN PWN SA* © Wydawnictwo Naukowe PWN S.A., program lic. CD.
2. Strabel W. z zespołem, 2005, *Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów zurbanizowanych w Sośnicowicach*, Uchwały RM w Sośnicowicach z dnia 22.03.2005 r., publ. Dz.U. Woj. Śl. z dnia 4.05.2005 r. Nr 53, poz. 1357-1366, 2009, ARCH-URBS Katowice.

3. Strabel W. z zespołem, 2004, *Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice dla obszaru doliny potoku Ślepiotka*, ARCH-URBS Katowice.

4. Strabel W., 2005, *Woda w mieście jako element uzdrawiających przestrzeni publicznych* [w:] III Międzynarodowe Sympozjum Naukowe Architektura i Technika a Zdrowie, Gliwice 18-19.10.2005 r. Wyd. Politechnika Śląska, Gliwice, s. 269-274.

5. Strabel W., 2005, *Odnowa krajobrazu miejskiego w miastach aglomeracji górnośląskiej (na przykładzie dolin rzecznych)* [w:] *Odnowa krajobrazu miejskiego. Koncepcje. Programy. Projekty.* (Urban Landscape Renewal), ULAR, Wyd. Politechnika Śląska, Gliwice, s. 159-165.

6. Śleszyński P., Komornicki T., 2008, *Raport o stanie i uwarunkowaniach prac planistycznych w gminach na koniec 2008 roku.* Opracowanie Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN dla Departamentu Gospodarki Przestrzennej na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury.

7. Włodarczyk J., Strabel W., Szendera W., 2009, *Dokumentacja projektowa (budowlana i wykonawcza) dla rewitalizacji fragmentu terenu nad rzeką Ślepiotką jako akcji pilotażowej do projektu Reuris (rewitalizacja miejskich przestrzeni nadrzecznych) w ramach programu dla Europy Środkowej*, ARCH-URBS Katowice.